

STANISŁAW STĘPIEŃ

SYMON PETLURA - ZWIERZCHNIK PAŃSTWA I ATAMAN GŁÓWNY UKRAIŃSKICH SIŁ ZBROJNYCH

Symon Petlura urodził się 10 maja 1879 r. w Połtawie w rodzinie Wasyla i Olhy z domu Marczenko. Podstawą utrzymania wielodzietnej rodziny było prowadzone przez ojca małe przedsiębiorstwo dorożkarskie. Symon po ukończeniu szkoły parafialnej wstąpił do miejscowego seminarium duchownego. Za działalność patriotyczną został jednak z niego usunięty w 1901 r., w ostatnim roku nauki. Po opuszczeniu seminarium związał się z ruchem socjalistycznym, wstępując do Ukraińskiej Partii Rewolucyjnej. Z ramienia partii wyjechał na Kubań. Tam, w Katernodarze podjął pracę jako nauczyciel w szkole miejskiej. Próbował także swych sił na niwie pracy dziennikarskiej i historycznej. W grudniu 1903 r. został aresztowany. Udało mu się jednak wkrótce wymknąć policji i osiąść w Kijowie. Całkowicie poświęcił się wówczas działalności w UPR, z jej polecenia kilkakrotnie kursował między Kijowem a Lwowem, gdzie znajdował się Komitet Zagraniczny partii. W Galicji Petlura współredaguje drukowany tam partyjny organ „Селянин” (Włościanin). Nabyte tam doświadczenia powodują, że kierownictwo UPR powierza mu w 1905 r., najpierw współredagowanie wydawanego w Petersburgu miesięcznika „Вільна Україна” (Wolna Ukraina), a następnie pism kijowskich: „Рада” (Rada) i „Слово” (Słowo). Od tego czasu praca dziennikarska staje się jego głównym zawodem. Współpracuje z wydawanym we Lwowie czasopismem „Літературно-Науковий Вістник” (Biuletyn Literacko-Naukowy). W 1908 r. Wyjeżdża do Petersburga, a wkrótce do Moskwy. Zostaje tam redaktorem rosyjskojęzycznego miesięcznika „Українская жизнь” (Życie ukraińskie). W Moskwie poznaje Olhę Afanasjewną Bilską (1885 - 1959), i wkrótce rodzi się jedyne jego dziecko, córka Łesia (1911 - 1942). Po wybuchu I wojny światowej Petlura angażuje się w pracę Związku Ziemstw i Miast i wyjeżdża jako przedstawiciel tej organizacji zajmującej się m.in. niesieniem pomocy dla rannych żołnierzy i ewakuowanej ludności cywilnej, do Mińska. Po obaleniu caratu bierze udział w organizowanych w 1917 r. w Kijowie zjazdach ukraińskich żołnierzy. Po powstaniu w listopadzie 1917 r. Centralnej Rady i Sekretariatu Generalnego zostaje generalnym sekretarzem do spraw wojskowych. Pragnie jak najszybciej przeprowadzić ukrainizację jednostek stacjonujących na Ukrainie, co nie znajduje zrozumienia u pozostałych członków rządu proklamowa-

nej 20 listopada 1917 r. Ukraińskiej Republiki Ludowej oraz ukraińskich polityków socjalistycznych. Pod koniec 1917 r. wskutek różnicy zdań w kierownictwie republiki na temat przyszłości ukraińskiej państwowości, Petlura składa dymisję i udaje się na Ukrainę Słobodzką, gdzie organizuje 300-osobowy doborowy oddział Kosza Hajdamackiego. W styczniu 1918 r. po opanowaniu przez bolszewików Kijowa, bierze czynny udział w jego oswobodzeniu. Po zawarciu przez Ukrainę sojuszu z państwami centralnymi i powstaniu hetmanatu gen. Pawła Skoropadskiego, Petlura wycofuje się ze służby wojskowej i działalności politycznej. Mimo to zostaje aresztowany. Po upadku hetmana wchodzi w skład najwyższego ukraińskiego organu kierowniczego, jakim był Dyrektoriat URL i staje na czele armii jako Ataman Główny. Po rezygnacji z funkcji przewodniczącego Dyrektoriatu Wołodymira Wynnyczenki, zwolennika zbliżenia z bolszewikami, Petlura dnia 11 lutego 1919 r. zajmuje jego miejsce zachowując nadal stanowisko najwyższego zwierzchnika ukraińskich sił zbrojnych. Jako przewodniczący Dyrektoriatu doprowadza do zawarcia sojuszu z Polską (umowę podpisano w nocy z 21 na 22 kwietnia 1920 r.). Podjęta 25 kwietnia wspólna polsko-ukraińska ofensywa przeciwko bolszewikom (tzw. wyprawa kijowska) zakończyła się niestety klęską. Wojska ukraińskie ostatecznie 21 listopada 1920 r. zmuszone były przejść Zbrucz (granica polsko-radziecka) i zostały internowane w Polsce. Petlura jako głowa państwa i zwierzchnik sił zbrojnych przystąpił na terytorium Polski do organizacji rządu emigracyjnego, Rady Republiki i instytucji o charakterze państwowym oraz misji dyplomatycznych w różnych krajach. Dużą wagę przywiązywał do prowadzenia w obozach dla internowanych szkolenia wojskowego i organizacji szkół wojskowych. Początkowo wraz z rządem przebywał w Tarnowie. Jednakże wobec niekorzystnej sytuacji politycznej spowodowanej naciskami sowieckimi, odwołującymi się do postanowień traktatu ryskiego, zmuszony był zamieszkać konspiracyjnie we wsi Kośmin pod Grójcem, a później w Warszawie. 31 grudnia 1923 r. Petlura opuszcza Polskę i przez Wiedeń, Budapeszt, Berno i Genewę dociera wiosną 1924 r. do Paryża, gdzie już wcześniej przybyła część rządu emigracyjnego. We Francji usiłuje prowadzić propagandę sprawy ukraińskiej na forum międzynarodowym. W 1925 r. zakłada organ rządowy „Тризуб” (Trójzęb). Inspiruje ukraińską działalność kulturalną i naukową. Ginie nagle 25 maja 1926 r. od kuli bolszewickiego agenta Szlomy Schwartzbarda. Legenda Symona Petlury przez wiele dziesiątków lat inspirowała naród ukraiński do walki narodowo-wyzwoleńczej.